

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิภาพสตรี สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.

สตรีไทยใน 2000 ปี. ม.ป.ท., 2530.

คึกฤทธิ์ ปราโมช. สังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคสดีไทย, 2525.

จรัญ พรหมอยู่. สังคม และวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
โอเดียนสโตร์ , 2519.

เจือ สตะเวทิน. ประวัตินวนิยายไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ,
2521.

ชัยอนันต์ สมทวณิช. การเมือง-การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองพ.ศ. 2411
-2475. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.

ณรงค์ พ่วงพิศ และพลศักดิ์ จิระไกรศิริ (บรรณาธิการ). สังคมไทยใน 200 ปี.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2524.

ณรงค์ เล็งประชา. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร,
2528.

นาถเฉลียว ยั่งยืนวัฒนา. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติ
ตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการพัฒนาสตรี ระดับตำบล (กพสต).

กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย , 2531.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. ปากไก่ และใบเรือ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์,
2527.

_____ . วัฒนธรรมกระฎุมพีกับวรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์. สถาบันไทย
คดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

บวร ประพฤติดี และคณะ. สตรีไทย: บทบาทในการเป็นผู้นำทางการบริหาร.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2520.

บุญทรง สรวาฐ (ผู้รวบรวม). 15 นายกรัฐมนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ , 2521.

บุญยงค์ เกศเทศ. สถานภาพสตรีไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน
สโตร์, 2532.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร. ประเพณี และไสยเวทวิทยาในชนชั้นขุนแผน.
กรุงเทพมหานคร : ครูสภา , 2525.

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ.2405 - พ.ศ.2411. กรุงเทพมหานคร:
เหรียญทองการพิมพ์, 2511.

ประกาศวี สี่ห้าไพ. วัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดี. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟ้า. ครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : คณะรัฐ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.

ปิยนถ บุนนาค. การวิเคราะห์โอกาส ในการเลื่อนชั้นทางสังคม ในสังคม
ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น(พ.ศ.2325-พ.ศ.2394). กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2528.

พิทยา สายหู. "การใช้แบบความคิดเรื่องวัฒนธรรม ในการพัฒนาประเทศ"
วรรณไวทยากร. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย,
2514.

_____ . ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร:
สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2517.

ไพฑูริย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครหลวง : สำนัก
พิมพ์สารานุกรมราชภัฏ, 2515.

ยุรฉัตร บุญสนิท. วรรณวิพากษ์. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530.
รัฐมนตรี, คณะ. วิจารณ์วาทกรรมอนุสรณ์ เล่ม 1, 2. กรุงเทพฯ : รัชดาภิเษก
การพิมพ์, 2505.

รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเล่ม 2. กรุงเทพฯ: กระทรวง
มหาดไทย, 2515.

วิชรา คลายนาทร. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2530.

- วิจิตรวาทการ, หลวง. กรรมกาณฑ์เทวี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2513.
- _____ . กรุงแตก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2514.
- _____ . กุศโลบายสร้างควมยิ่งใหญ่. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : บริษัทมีเดียไฟก๊ส จำกัด, 2528.
- _____ . กุหลาบเมาะล่าเลิง. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2510.
- _____ . คืนสวรรค์วันสวาท. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2515.
- _____ . เจ้าแม่จามรี และครุฑดำ. องค์การค้ำของครุสภา, 2504.
- _____ . ดอกฟ้าจำปาศักดิ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2509.
- _____ . ทุ่งร้างทางรัก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2520.
- _____ . บัลลังก์เขียงรุ่ง. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2509.
- _____ . บุรุษอาธรรม์ หลังฉากมรณะและเหล็กล้างแค้น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2520.
- _____ . ปาฐกถา และคำบรรยาย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2516.
- _____ . พลีชีพเพื่อชู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2513.
- _____ . พานทองรองเลือด. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2511.
- _____ . เพชรพระนารายณ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2513.

วิจารณ์วาทการ, หลวง. ปากฟ้าสาละวิน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2511.

_____ . มรสุมแห่งชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2509.

_____ . มหาบุรุษ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : บริษัทโพกัสมีเดีย, 2532.

_____ . รวมเรื่องสั้น 5 เรื่องของพลตรี หลวงวิจารณ์วาทการชุดที่ 1.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2509.

_____ . รวมเรื่องสั้น 5 เรื่อง ของพลตรีหลวงวิจารณ์วาทการชุดที่ 2.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2509.

_____ . รวมเรื่องสั้น 5 เรื่อง ของพลตรีหลวงวิจารณ์วาทการชุดที่ 3.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2509.

_____ . รวมเรื่องสั้น 5 เรื่อง ของพลตรีหลวงวิจารณ์วาทการชุดที่ 4.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2509.

_____ . รวมเรื่องสั้น 5 เรื่อง ของพลตรีหลวงวิจารณ์วาทการชุดที่ 5.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2509.

_____ . รวมเรื่องสั้น 5 เรื่อง ของพลตรีหลวงวิจารณ์วาทการชุดที่ 6.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2509.

_____ . รวมเรื่องสั้น 5 เรื่อง ของพลตรีหลวงวิจารณ์วาทการชุดที่ 7.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2509.

_____ . รวมเรื่องสั้น 5 เรื่องของพลตรีหลวงวิจารณ์วาทการชุดที่ 8.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2509.

_____ . วิธีการทำงาน และสร้างอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2532.

_____ . วิชาการครองรักครองเรือน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : บริษัทมีเดียโพกัส, 2532.

_____ . สมร พัวหาย และเสน่ห์นาง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสรีมหาวิทยาลัยบูรณาการ, 2520.

วิจิตรวาทการ, หลวง. สวรรคตยังไม่ทอดทิ้งข้าพเจ้า. พิมพ์ครั้งที่ 3. สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2510.

_____. ห้วงรักเหวโลก. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2508-2509.

_____. อาทิตย์อัสดง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2520.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดี และวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2518.

วิชา กงกะนันท์. วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2523.

วุฒิชัย มุลศิลป์. แนวความคิดทางการศึกษาไทย พ.ศ.2411 - พ.ศ.2475. โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์, 2526.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. การศึกษาเพื่อชีวิต และสังคม. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2518.

สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. ม.ป.ท., 2524.

สินี กมลนาวิน. การเปลี่ยนแปลงฐานะ และบทบาทในสังคมของสตรีไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ม.ป.ป.

สิริ เปรมจิตต์. ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบประชาธิปไตย 30 ปี. พระนคร : เกษมบรรณกิจ, 2505.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวทางศึกษาวิเคราะห์ และวางแผน. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2523.

สุพิตรา สุภาพ. "ฐานะของชายหญิงในสังคมไทย" มองโลก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง). ประเพณีเกี่ยวแก่ชีวิตะเกิด-ตาย. พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2505.

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ :

ศิลปาบรรณาคาร, 2513.

อัครวัฒน์ โอสถานุเคราะห์. บุคคลที่น่ารู้จัก. บริษัทประชาช่างจำกัด, 2516.

อัจฉราพร กมฺพพิสมัย. แนวการเขียนประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ และนักประวัติศาสตร์ไทย. กองบรรณาธิการสังคมศาสตร์ปริทัศน์ , 2519.

อานนท์ อาภาภิรม. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, 2525.

อุทัย หิรัญโต. มรดกสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2520.

เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง 100 ปีวนิยายไทย. ภาค วิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529.

เอกสารประกอบการสอนชุด วิชาพื้นฐานทางสังคม และวัฒนธรรมของ การเมืองไทย หน่วยที่ 1-7. สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531.

เอกสารพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ , 2468.

บทความ

กอบแก้ว สุวรรณทัต-เพ็ชร. "การเขียนประวัติศาสตร์แบบชาตินิยม: พิจารณา หลวงวิจิตรวาทการ ." วารสารธรรมศาสตร์. 6(1 มิถุนายน - กันยายน 2519). หน้า 149-180.

"คำวิงวอนของท่านนายกรัฐมนตรี แต่พี่น้องสตรีไทย เรื่องการสวมหมวก." สามิตตสาร (ฉบับพิเศษ). 1(พฤษภาคม 2485). หน้า 5.

จุลลา งอนรณ, "การสร้างชาติไทย". วารสารธรรมศาสตร์. 4 (1 มิถุนายน - กันยายน 2513). หน้า 99.

ชลธีรา สัตยาวัฒนา. "อิทธิพลของนวนิยายต่อสังคม." โลกหนังสือ 3
(พฤศจิกายน 2522). หน้า 78-82.

เต็มสิริ บุญยสิงห์. "การสร้างค่านิยมในสังคม." วารสารวัฒนธรรมไทย 15
(กรกฎาคม 2519). หน้า 3-8.

แถมสุข นุ่มนนท์. "จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับการสร้างชาติไทย พ.ศ.
2481 - พ.ศ. 2487)." วารสารประวัติศาสตร์ . 3 (2 พฤษภาคม
- สิงหาคม 2521). หน้า 14-31.

บุญชนะ อัดถากร. "อาจารย์หลวงวิจิตรวาทการ." ศิลปากร 5 (พฤศจิกายน
2522). หน้า 20.

ระพี สาคริก. "ค่านิยมของสังคมไทย : อิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา."
วารสารการศึกษาแห่งชาติ 17 (ธันวาคม 2525 - มกราคม 2526).
หน้า 58-68.

วิรัชฎี คงคะจันทร์. "ผู้หญิงในประเทศที่กำลังพัฒนา." สตรีทัศน์ 3
(กุมภาพันธ์ - เมษายน 2528). หน้า 49-51.

เอกสารภาษาไทย

กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์. "พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับการสร้างชาติไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนก
วิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

"คำปราศรัยของพล.จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เนื่องใน
โอกาสวันมีผลใช้บังคับ เกี่ยวกับประเทศไทย ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิ
ทางการเมืองสตรี." 28 กุมภาพันธ์ 2498.

เฉลียว พันธุ์สีดา. "ชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมของหลวงวิจิตรวาทการ."
วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

- ตรีศิลป์ บุญขจร. "พัฒนาการนวนิยายไทย พ.ศ. 2475-พ.ศ. 2500 : การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับสังคม." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- ทิพวัลย์ โล่ห์ตระกูล. "วิเคราะห์ความคิดทางการเมือง ของหลวงวิจิตรวาทการ." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530.
- นุชจรีย์ สุนทรวรรณ. "วิเคราะห์บทความของหลวงวิจิตรวาทการ." วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2529.
- บุญศิริ ภิญญาธินันท์. "การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ ก.สร้างคนางค์." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- บุญเต็ม ไพเราะ. "สถานภาพ และบทบาทของสตรีในสังคมไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- ประอรรัตน์ บุรณมาตร์. "หลวงวิจิตรวาทการ กับ บทละครประวัตินิพนธ์." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- เพ็ญแข วัฒนสุนทร. "การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายขนาดสั้น ของไม้เมืองเดิม." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- วิชาญ สว่างพงศ์. "การวิเคราะห์ค่านิยมจากวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ (ช่วงสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3)." วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตแผนกวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520.

สุริย์ ทวีอุดมทรัพย์. "การศึกษาวรรณกรรมประเภทสารคดีของหลวงวิจิตร
วาทการ." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษา
ไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.

"เอกสารเรื่องเบ็ดเสร็จตั้งกรมประชาสงเคราะห์." 31 กรกฎาคม 2483
- 2 ตุลาคม 2496.

เอมอร นิรัญราช. "ทัศนะทางสังคมในนวนิยายไทยสมัยพระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนก
วิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

เอกสารภาษาอังกฤษ

Encyclopedia of Social Science 32 (1972) : 403 - 407.

Sunthraraks, Pisanu. "Luang Wichit Watakan : Hegemony
and Literature". Ph.D. dissertation, University of
Wisconsin-Madison, United State of America, 1986.

บทสัมภาษณ์

วิจิตรา รังสิยานนท์ , สัมภาษณ์ , 29 สิงหาคม 2535.

ภาคผนวก ก

ชีวประวัติของหลวงวิจิตรวาทการ

นามเดิม กิมเหลียง วัฒนปฤดา ภายหลังเปลี่ยนเป็น วิจิตร วิจิตรวาทการ
เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย

นามบิดา นายอิน วัฒนปฤดา นามมารดา นางคล้าย วัฒนปฤดา (อาชีพ
ค้าขาย)

ภรรยา คุณหญิงวิจิตรวาทการ (ประภาพรรณ รพีพันธุ์)

เกิดที่ จังหวัดอุทัยธานี เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2441

การศึกษา จบประถมศึกษาจากโรงเรียนจังหวัดอุทัยธานี เป็นเปรียญ 5
ประโยค สำนักวัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ กฎหมายไทย สอบได้ภาค
1 แล้วต้องออกไปรับราชการที่กรุงปารีสก่อนสอบภาค 2
กฎหมายฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยปารีส ไม่ทันได้รับปริญญาต้องย้ายไป
ประจำสถานทูตไทยที่กรุงลอนดอน เข้าศึกษารัฐศาสตร์ในวิทยาลัย
รัฐศาสตร์ที่กรุงปารีส พร้อมกับการศึกษากฎหมาย ต้องย้ายไป
กรุงลอนดอนก่อนการสอบขั้นสุดท้าย ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์วิชา
การทูต มหาวิทยาลัยบรรมศาสตร์
ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์วิชา เศรษฐศาสตร์สหกรณ์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์
ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รับพระราชทานยศและบรรดาศักดิ์

พ.ศ. 2467 เป็นรองอำมาตย์เอกและเป็นหลวงวิจิตรวาทการ, พ.ศ. 2469 เป็น
อำมาตย์ตรี , พ.ศ. 2474 เป็นอำมาตย์โท, พ.ศ. 2497 เป็นพันเอก, พ.ศ.
2504 เป็นพลตรี

ประวัติราชการ

- พ.ศ. 2461 เข้ารับราชการเป็นเสมียนในกองการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ
- พ.ศ. 2463 เป็นผู้ช่วยเลขานุการในสถานทูตในกรุงปารีส
- พ.ศ. 2467 เป็นเลขานุการสถานทูตไทย กรุงปารีส
- พ.ศ. 2469 เป็นเลขานุการสถานทูตไทย กรุงลอนดอน
- พ.ศ. 2472 เป็นหัวหน้ากองการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ
- พ.ศ. 2473 เป็นหัวหน้ากองการทูต กระทรวงการต่างประเทศ
- พ.ศ. 2474 เป็นหัวหน้ากองการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ และเป็น
เลขานุการคณะข้าหลวงใหญ่ปักปันเขตแดนแม่น้ำโขง
- พ.ศ. 2475 เป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ และ
เป็นผู้สอนประวัติศาสตร์สากลในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. 2476 เป็นเจ้ากรมประกาศิต (เดิมนั้นเรียก อธิบดีกรมพิธีการทูต) กระทรวง
การต่างประเทศ
- พ.ศ. 2477 เป็นอธิบดีกรมศิลปากร เลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน และผู้สอน
ประวัติศาสตร์การปกครองในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พ.ศ. 2480 เป็นรัฐมนตรี และอธิบดีกรมศิลปากร
- พ.ศ. 2484 เป็นรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่า
การกระทรวงการต่างประเทศ
- พ.ศ. 2485 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
- พ.ศ. 2486 เป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศญี่ปุ่น
- พ.ศ. 2493 รักษาการในตำแหน่งอธิการบดี (เวลานั้นเรียกผู้ประศาสน์การ)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเป็นผู้สอนประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย
- พ.ศ. 2494 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
- พ.ศ. 2495 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจการ เป็นเอกอัครราชทูตประจำ
ประเทศอินเดีย

- พ.ศ. 2496 เป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ออสเตรีย และ ยูโกสลาเวีย (ในตำแหน่งเอกอัครราชทูตของประเทศไทย)
- พ.ศ. 2501 เป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายพลเรือน ในกองบัญชาการปฏิบัติ
- พ.ศ. 2502 เป็นปลัดบัญชาการสำนักนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ กรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ กรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติ
- ประธานคณะที่ปรึกษาองค์การของรัฐ
- พ.ศ. 2503 เป็นกรรมการบริหารสภาวิจัยแห่งชาติ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ กรรมการสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นผู้สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี ในส่วนราชการที่รับมอบหมาย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย

มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก , มหาวิริยมงกุฎ , เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา , ทุดิยจุลจอมเกล้า , เหรียญบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ 7 , รัตนภรณ์รัชกาลที่ 8 (ชั้น 2) , เหรียญจักรพรรดิมาลา

เครื่องอิสริยาภรณ์ต่างประเทศ

ปถมาภรณ์อาทิตย์อุทัย (ญี่ปุ่น) , ปถมาภรณ์นกอินทรี (เยอรมนี), ปถมาภรณ์นกอินทรีโรมัน (อิตาลี), Grand Cross of the Mayo Al Merito ชั้น 1 ของประเทศอาร์เจนตินา

ภาคผนวก ข

เรื่องย่อจากนวนิยายและเรื่องสั้นของหลวงวิจิตรวาทการ

ห้วงรักเหวลึก

เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้ของหญิงสาวผู้หนึ่ง คือ ประพิมพรรณ ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง เธอต้องผ่านเหตุร้ายนานาประการ แต่เธออดทนสู้จนถึงที่สุดเคราะห์ร้ายเริ่มประดังเข้ามา หลังจากที่เธออายุได้ 16 ปี มารดาซึ่งเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัวสิ้นชีวิต บิดามีได้เอาใจใส่ในการประกอบอาชีพสนใจแต่การพนัน เธอต้องเลี้ยงดูตนเอง และเป็นหลักในครอบครัวแทนมารดา สภาพแวดล้อมรอบกายเต็มไปด้วยอันตรายมีนักเลงผู้หญิง และอันธพาล เธอต้องหาวิธีป้องกันตนเองเพื่อให้รอดพ้นจากภัยต่างๆ และเธอเห็นว่าสิ่งที่จะช่วยให้เธอสามารถสร้างชีวิตของตนได้ คือ การพยายามศึกษาหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นวิชากฎหมาย ภาษาต่างประเทศ และวิชาการประพันธ์ เป็นต้น ประพิมพรรณได้ใช้ความรู้พัฒนาตนจากอาชีพเสมียน ต่อมาไปทำงานในสำนักงานกฎหมายจนมีฐานะร่ำรวย เธอจึงคิดเดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ ก่อนหน้านั้นประพิมพรรณเคยทำความผิดโดยการฆ่าคนที่ทรยศต่อเธอตาย นอกจากนั้นเธอยังฆ่าคนที่ทรยศต่อบุคคลอื่นตายด้วย เนื่องจากเธอเกลียดผู้ทรยศทั้งหมด และเห็นว่าคนเหล่านี้สมควรตาย ครั้นเมื่อเธอกลับมาประเทศไทย เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุม เธอต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจจนถูกยิงตาย

อาทิศย์อัสดง

พิไลลักษณ์แต่งงานกับชวัลไชยซึ่งมีอายุแก่กว่าเธอ 15 ปี ขณะเดียวกันเธอมีนิวัติชายหนุ่มซึ่งอายุห่างกันเพียง 1 ปีมาข้องแวะด้วย ในที่สุดเธอใจอ่อน และ

ชอบพอและมีสัมพันธ์ทางชู้สาวกับชายหนุ่ม เมื่อขวัญไชยรู้เรื่อง เขาตัดสินใจไปประเทศญี่ปุ่น เธอเลือกที่จะไปกับเขา ขวัญไชยสนใจคณะมังกรดำที่เป็นชาตินิยมอย่างแรงกล้า คณะนี้มีนโยบายลงโทษคนชั่วที่กฎหมายเข้าไปไม่ถึง ต่อมาเมื่ออาทิตย์อุทัยกลับกลายเป็นอาทิตย์อัสดง คือ ญี่ปุ่นแพ้สงคราม ขวัญไชยกับพิไลลักษณ์ต้องหนีเพราะยุ่งเกี่ยวกับคณะมังกรดำ ความฉลาดของพิไลลักษณ์ทำให้ทั้งคู่รอดพ้นจากการถูกจับกุม ขวัญไชยไปกับเรือชาวประมง นิวัติชายหนุ่มที่เคยมายุ่งเกี่ยวกับพิไลลักษณ์ มีหน้าที่บอกฝ่ายพันธมิตรให้รู้ที่ตั้งของกองทัพญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ พิลักษณ์พยายามหนีจากเขา และกลับกรุงเทพฯพร้อมกับขวัญไชยได้ในที่สุด

สวรรค์ยังไม่ทอดทิ้งข้าพเจ้า

สุมาลย์แต่งงานกับชายที่มีนิสัยขัดแย้งกับเธอ เนื่องจากเธอชอบการเดินร่ำ ชอบการเข้าสังคม ฝ่ายสามีชอบอยู่อย่างสมถะแต่ทั้งสองก็สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ และอยู่ด้วยกันด้วยความรัก ทั้งคู่มีลูกชายชื่อดวงใจ ต่อมาสามีของสุมาลย์ไปสงคราม บิดามารดาของสุมาลย์ได้ข่าวว่าเขาสิ้นชีวิตในสนามรบ จึงบังคับให้สุมาลย์แต่งงานใหม่ ต่อมาเธอพบว่าสามียังมีชีวิตอยู่ เธอจึงตามเขาไป เพราะเขาเป็นคนรักคนแรกที่เธอไม่อาจลืมเลือนได้

ดอกฟ้าจำปาศักดิ์

เจ้าหญิงสุดาตวงทรงสิริโฉมและทรงมีคุณธรรม เจ้าหญิงเป็นคู่หมั้นของเจ้าชายวงศ์พิศาลซึ่งเป็นคนฉลาดไม่มีความมานะอย่างลูกผู้ชาย อยากรมีแต่อำนาจ โดยพยายามหลีกเลี่ยงความยากลำบากทั้งปวง เจ้าหญิงเกลียดชังเขา และได้พบกับจรัลที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับเจ้าชาย จรัลฆ่าคนชั่วที่กฎหมายยื่นมือเข้าไปไม่ถึง เจ้าหญิงแอบรักกับจรัล และสารภาพให้พระราชบิดาฟัง พระราชบิดาจัดพิธีสมรส

ให้ทั้งคู่อย่างเงียบๆ และเปิดโอกาสให้จงรักทำความดีไถ่โทษ ที่ฆ่าคนตาย ต่อมานครจำปาศักดิ์ถูกรุกรานโดยเจ้านครเวียงจันทน์ เจ้าหญิงสุดาดวงรวบรวมกำลังทหารต่อสู้กับข้าศึก แต่เธอพลาดท่าถูกจับกุมตัวไว้ ภักดีชายหนุ่มอีกผู้หนึ่งที่มีความภักดีต่อเจ้าหญิงได้สละชีวิตเพื่อช่วยเธอ ทำให้เธอกลับมาอยู่กับจงรักในที่สุด

กรรมการ์เทวี

เป็นเรื่องของหญิงสาวป่าที่มีรูปโฉมสวยงามมาก ผู้ชายที่พบเห็น และหลงรักเธอล้วนแต่เป็นเจ้าชาย พระราชวงศ์ แต่บุคคลเหล่านั้นมักจะนำเคราะห์ร้ายมาสู่เธอเสมอ ทำให้เธอเป็นหญิงที่มากู้หลายชาย ซึ่งไม่ได้เกิดจากความผิดของเธอ กรรมการ์สละได้แม้ชีวิตเพื่อความรักที่เธอมิได้แสวงหา ซึ่งแสดงถึงความภักดีที่เธอมีอยู่ในตัว เมื่อกรรมการ์สิ้นชีวิต ชาวบ้านพร้อมใจกันสร้างศาลไว้เป็นที่สักการบูชา

ฟากฟ้าสาละวิน

มียวาดดีเป็นเจ้าหญิงแห่งรัฐสาละวิน เธอสำเร็จการศึกษอักษรศาสตร์จากประเทศอังกฤษ เจ้าแสงฉายหวังราชสมบัติจากเธอ จึงจับเธอขังไว้ แล้วให้เพื่อนของมียวาดดีที่มีหน้าตาคล้ายมียวาดดีปลอมตัวเป็นมียวาดดี ในที่สุดเจ้าหญิงต่อสู้จนได้ตำแหน่ง และราชสมบัติกลับคืนมา เธอสามารถปกครองเมืองได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข

พลชีพเพื่อชู้

น้อยเป็นทาสเมื่อคลอดบุตรออกมา กลัวบุตรจะต้องเป็นทาสจึงนำไปแอบไว้ที่บ้านของหลวงบวรภักดี และนางนุช ทั้งคู่เลี้ยงดูบุตรของน้อยด้วยความรัก ต่อมานางนุชมีบุตร ชื่อ บวร แต่นางนุชยังคงรักภักดีซึ่งเป็นบุตรของน้อย ครั้นเมื่อภักดีรู้ความจริงว่าน้อยเป็นแม่ของตน ทั้งคู่คิดหนีจากครอบครัวของหลวงบวรภักดี เนื่องจากไม่ต้องการให้ครอบครัวนั้นต้องลำบากเพราะตนอีกต่อไป น้อยกับบุตรของตนสามารถสร้างฐานะของตนได้มั่นคง เมื่อภักดีอายุได้ 20 ปีเขาบวชและเมื่อสึกออกมาได้แต่งงานกับกองแก้ว น้อยเมตตากองแก้วไม่น้อยไปกว่าภักดีบุตรชาย ต่อมาเขาพากันกลับมาขอขมาหลวงบวรภักดี กับนางนุช และพาบวรไปเที่ยวเมืองเหนือ บวรหลงรักพี่สะใภ้จนเกิดเรื่องไม่ดี กองแก้วสารภาพผิดกับสามี เขาอภัยให้เธอและเป็นห่วงบวรที่ถูกกุ่มขัง เพราะความจงรักภักดีต่อพระยาสุธาเทพที่เป็นคนคดโกง เมื่อบวรพ้นจากที่คุมขัง เขาหลบฆ่าพระยาสุธาเทพ ภักดียอมรับโทษแทนบวร บวรสำนึกผิดและรักกองแก้วอย่างพี่สะใภ้

เพชรพระนารายณ์

เหตุการณ์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์มีทหารเอก 3 คน บัวแก้วภรรยาของทหารเอกผู้หนึ่งได้ช่วยเหลือในกิจการต่างๆของสามี และให้คำแนะนำแก่สามีในทางที่เหมาะสม เมื่อเกิดกบฏเธอเข้าร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับสามีจนเสียชีวิตในที่รบ และในที่สุดก็ปราบกบฏได้สำเร็จ ครั้นเมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงสวรรคต ทหารเอกทั้งสามก็เศร้าเสียใจและได้เสียชีวิตลง

พานทองรองเลือด

เจ้าหญิงจุฑามาศถูกเลี้ยงดูแบบผู้ชาย เพราะพระนางเหมวดี พระมารดาต้องการให้เธอครองราชสมบัติ ต่อมาเมื่อจุฑามาศเข้าพิธีอภิเษกกับศุภพรภรรยาของเจ้าชายโฆมพัสตร์ซึ่งกำลังตั้งครรรภ์อ่อนๆ แล้วคลอดบุตรเป็นหญิง จุฑามาศจึงรู้ความจริงว่าตนเป็นหญิง เธอสารภาพต่อประชาชน ประชาชนให้อภัยและทำพานทองมารองเลือดเข้าราชสำนักที่คิดคดทรยศต่อประชาชน แล้วนำมาถวายต่อกษัตริย์ต่อมาเจ้าหญิงจุฑามาศมีความสัมพันธ์ทางชู้สาวกับเจ้าชายโฆมพัสตร์ แต่เจ้าหญิงจุฑามาศได้ทรงเสียดสีไปอยู่ที่ปราสาทศุภพรกับลูกน้อยของศุภพร เธอได้พบสุรศักดิ์และเล่าความจริงทุกอย่างให้เขาฟัง รวมทั้งเรื่องที่เธอมีความสัมพันธ์กับเจ้าชายโฆมพัสตร์ด้วย ทำให้สุรศักดิ์ชื่นชมที่เธอกล้าพูดความจริงและยอมรับผิดในสิ่งที่น่าอับอาย ในที่สุดเธอได้ดำรงตำแหน่งราชินีครองอาณาจักรพุกทบุชชา โดยความช่วยเหลือของเขา และออกกฎให้ที่นั่นมีแต่ผู้หญิงปกครอง สมความตั้งใจพระทัยของพระนางเหมวดีเมื่อมีพระชนม์ชีพอยู่

บัลลังก์เชียงใหม่

เจ้าหญิงเฟื่องฟ้ามีพระมารดาเป็นข้าตัวเหลืองนากแล้ว ต้องนำไปซ่อนไว้ เพราะมีผลต่อการเป็นรัชทายาท โรคนี้เป็นกรรมพันธุ์ ในที่สุดเธอได้รับตำแหน่งรัชทายาทด้วยความสามารถ และความฉลาดของตน โดยมีชายผู้หนึ่งเป็นผู้คอยช่วยเหลือ จากการรวบรวมกำลังทหาร และพลเรือนต่อสู้กับผู้ทรยศ ครั้นเมื่อเธอรู้สึกเบื่อหน่ายในราชสมบัติ จึงให้พระกนิษฐาดำรงตำแหน่งแทน ต่อมาเธอเป็นโรคเดียวกับพระมารดา ด้วยอำนาจพุกทบุชชาที่เธอเลื่อมใส ทำให้เธอหายเป็นปกติ และไปอยู่กรุงเทพฯกับชายที่คอยช่วยเหลือเธอ

กุหลาบเมาะล่าเลิง

อัญชลีเป็นธิดาของผู้สูงศักดิ์ซึ่งดำรงตำแหน่งเสนาบดี เจ้าชายโสภณากับวีชรา เพื่อนรักกันหลงรักเธอทั้งคู่ หมอคู่ทำนายว่า เธอเป็นเนื้อคู่ของทั้งสองคน อัญชลีรักวีชรา แต่วีชราหลีกเลี่ยงให้เจ้าชายโสภณาโดยหนีไปอยู่เมาะล่าเลิง อัญชลีเขียนจดหมายถึงเขาว่า เธอจะเข้าพิธีอภิเษกกับเจ้าชายให้เขาลืมเธอเสีย วีชราได้พบกับมัทนีเรียกเธอว่า กุหลาบเมาะล่าเลิงและบอกรักมัทนีหลังจากได้รับจดหมายของอัญชลี ครั้นเมื่อใกล้พิธีอภิเษก อัญชลีคิดว่าเธอมิใช่ผักปลา แต่เป็นมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจ จึงตามวีชราไปที่เมาะล่าเลิง ต่อมาพระเจ้าหงสาวดีทรงบังคับให้เธออภิเษกกับเจ้าชาย และให้อยู่ด้วยกันจนกว่าเธอจะท้อง แต่เธอไม่ยอมตกลง เจ้าชายทรงเสียสละเพื่อเพื่อนวางแผนให้วีชราเข้าไปในห้องของเธอ แต่ถูกจับได้ และถูกส่งตัวกลับเมาะล่าเลิง พระเจ้ากรุงหงสาวดีเสด็จเมาะล่าเลิง เจ้าชายรัชทายาทเสด็จไปด้วยเกิดพอใจมัทนี วีชราหมดหวังกับอัญชลี และเธอรู้ว่าเธอจากเธอไปไม่นาน พอได้รับจดหมายที่เธอเขียนถึงเขาว่า ให้เขาลืมเธอเขาก็ไปมีความรักใหม่ อัญชลีจึงปลงใจกับเจ้าชาย มัทนีไม่ยอมอภิเษกกับเจ้าชายรัชทายาท วีชรากลับไปเมาะล่าเลิง และเข้าใจกับมัทนีในที่สุด

คืนสวรรค์วันสวาท

นางลักษณ์เป็นหญิงสาวที่ต้องต่อสู้เพื่อความรัก มีผู้ชายที่ฐานะไม่สมกับเธอหลงรักเธอจนได้เสียกัน พ่อแม่ไม่ยอมให้เขาแต่งงานกัน ผู้ชายฆ่าตัวตาย นางลักษณ์มีลูกกับเขาคนหนึ่ง ชื่อ นางเยาว์ กอบเกียรติมาขอ แต่งงานกับเธอ แม้รู้ว่าเธอเคยเสียตัวแล้ว แต่ต่อมาเขาทนเสียงพุดวิจรรย์เกี่ยวกับความไม่บริสุทธิ์ของเธอไม่ไหวจึงขอแยกทางไปแต่งงานใหม่กับโคมเจ็ด นางลักษณ์ได้รับความลำบากมาก เพราะเป็นผู้หญิงตัวคนเดียวและมีลูกเล็ก ๆ อีกคนหนึ่งด้วย ส่วนพ่อของนางลักษณ์ป่วยไม่รู้เรื่อง การแยกทางกันระหว่างเธอกับกอบเกียรติ เธอกลับพ่อจะสะเทือนใจ

ขอร้องให้สามีมาหาตน เพื่อให้พ่อของเธอได้เห็น โจมเจ็ดตามมาโวยวาย ทำให้พ่อของนางลักษณรู้ความจริงและสะเทือนใจตาย ต่อมานางลักษณพยายามสร้างตนด้วยการค้าขายจนร่ำรวย ในขณะที่กอบเกียรติถูกโจมตีล้างผลาญจนสิ้นเนื้อประดาตัว จนต้องมาขอความช่วยเหลือจากนางลักษณ ครั้นเมื่อนางลักษณตายไป นางเยาว์ลูกสาวของเธอก็กลายเป็นเศรษฐีน้อย

ทุ่งร้างทางรัก

นันทิยาเป็นชาวเกาะโควัลลี เมื่อเธอเข้ามาศึกษาในเมือง แล้วจะเดินทางกลับ มีชายผู้หนึ่งติดตามเธอไปยังเกาะโควัลลี แล้วพาเธอมาประเทศที่มีอารยธรรม คือประเทศไทย อยู่กินด้วยกันจนมีลูกชายคนหนึ่ง ต่อมาพ่อของเธอรู้ว่าเขาได้นันทิยาหญิงชาวเกาะเป็นภรรยา จึงวางแผนให้นันทิยาคิดว่าสามีของเธอถูกไฟคลอกตาย เธอต้องออกจากที่พัก กระเซอะกระเซิงไปตามที่ต่างๆกับลูกน้อยตามลำพัง ส่วนสามีของเธอเกิดอุบัติเหตุได้รับความกระทบกระเทือนทางสมองและเสียสติไปนานถึง 11 ปี เมื่อสติกลับคืนมา และรู้เรื่องเข้า เขาจึงติดตามหาเธอจนพบ

เพลงเก่ากรรมเก่า

ผกากรอง เกิดในครอบครัวยากจน เธอหาเช่ากินค่าบ้านติดกัน มีนักดนตรีชื่อเชิดศิลป์ เขาย้ายทอดวิชาดนตรีแก่เธอ บิดาของผกากรองถูกจับว่าเป็นผู้วางเพลิงเพื่อเอาเงินประกัน บ้านเชิดศิลป์ถูกไฟไหม้ เธอแต่งงานเพราะสงสารเขา ต่อมาเขาเป็นวัณโรค เธอตัดสินใจหางานทำเพื่อกลับมาช่วยเหลือเขา สัมผัสร้องเพลงที่ สิงคโปร์ มีความสามารถสูงได้ไปร้องเพลงสร้างชื่อเสียงแก่ประเทศไทย ในประเทศต่างๆเมื่อกลับไทย เธอตามหาสามีเขาพยายามหลบเธอ เชิดศิลป์แต่งเพลงชื่อเพลงเก่ากรรมเก่ามอบไปให้เธอ เธอตามจนพบเขา ขณะที่เขากำลังจะตายด้วยวัณโรค

คลุมถุงชน

พ่อเลือกเจ้าสาวให้ลูกชายตนโดยไม่ให้รู้จักมักคุ้นกันก่อน ลูกชายรู้สึกตื่นเต้นในวันแต่งงาน เพราะเป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่จริงๆ อยู่กันอย่างมีความสุข

ของรักตกตม

พระยามหาศาลสมบัติ มีลูกสาวชื่อ ดวงมาลย์ และลูกชายชื่อ เพทายเป็นตระกูลที่มั่งคั่ง ดวงมาลย์มีความเป็นผู้ใหญ่เกินอายุ เพราะต้องเป็นแม่บ้านรับผิดชอบภายในคฤหาสน์ทั้งหมด ใกล้เคียงกันมีอีกตระกูลหนึ่ง ไม่มั่งคั่งเท่า จึงถูกพระยามหาศาลดุดุกและเผาเสียตัวพาหนะในที่ตนจึงแค้นมาก ลูกชายชื่อสมบัติปลอมเป็นครูมาสอนลูกชายเขา คิดฆ่าแต่ทำไม่ลงเพราะครูยอมรักและไม่อาจทำร้ายลูกศิษย์ ในที่สุดรักกับดวงมาลย์ เมื่อเธอรู้ความจริงทุกอย่างจึงช่วยเขาให้ได้รับความยุติธรรมและในที่สุดสมบัติก็กลับมาหาเธอ

เมื่อข้าพเจ้าหนีเมีย

ข้าพเจ้าในเรื่องเป็นชายที่ชั่วทุกรูปแบบ หลงในอบายมุข พี่ชายหาเมียซึ่งเป็นแม่มายชื่อ พุนทรัพย์ เธอเลี้ยงดูเขาคลายแม่กับลูก พาไปรักษาโรค เวลาไหนควรทำอะไร เธอจุดสามเ็นให้พ้นจาก อบายมุขทั้งหลาย วันหนึ่งสามเ็นทำผิด เขารื้อนตัว หนีออกจากบ้าน เพราะกลัวเธอที่เขาไปยุ่งเกี่ยวกับคนใช้ เธอวางตัวดีไม่พูดอะไร ต่อมาพี่ชายพาส่งบ้าน เขาตั้งใจว่าจะเปลี่ยนเป็นคนดี

คืนร้าง-คืนรัก

รพีกับไฟเรามีลูก 4 คน จะหย่ากันเพราะปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายของลูก ต่างฝ่ายต่างว่าตัวดีอีกฝ่ายผิด ต่างคิดหนักว่าจะแบ่งลูก แบ่งทรัพย์สินกันอย่างไร มีผู้แนะนำให้ลองร้างกันสักพักก่อน ยังไม่ต้องหย่าตามกฎหมาย ต่างแยกกันสร้างตัว ในที่สุด รพีกลับมาหาไฟเราขอมแพ้ และขอกลับมาอยู่กับเธอ ฐานะครอบครัวใหม่ดีขึ้น

น้ำตาของแม่

น้ำสาวของมานอชเคยมีสามีมาแล้วคนหนึ่ง เธอมีลูกชายกับเขา ต่อมาเลิกกัน ทั้ง ลูกไว้กับสามี เพราะเธอติดการพนันจนมีหนี้สินมากมาย เธอแต่งงานใหม่กับเจ้าคุณอายุ 60 ปี แก่กว่ากันมาก เจ้าคุณมีของคลังเล่นการพนันไม่เกิน 3 วันจะชนะ แต่ใช้ได้เฉพาะลูกหลานและภรรยา เธอได้เล่นจนรวย ต่อมาพิเศษซึ่ง เป็นเพื่อนของมานอชรู้เรื่อง เขาก็อยากได้ของคลัง เขาแอบเข้าไปขโมย บังเอิญน้ำสาวของมานอชซึ่งขณะนั้นมีอายุมากแล้วเห็น เขาก็ตกใจจนถึงแก่ความตาย ต่อมาพิเศษรู้ความจริงว่าที่แก่น้ำสาวของมานอชคือแม่ของเขาซึ่งเกิดจากสามีเก่า เขา

เสียใจมากที่เป็นต้นเหตุทำให้แม่ของเขาตาย . . . เมื่อเขานำของขลังนี้ไปเล่น
การพนัน เขาจะเห็นไฟควีนร้องให้ชัดเจนทุกทีจนเขาแทบเป็นบ้า

ความรักในกรุงชัง

เดือนเพ็ญเป็นชาวเมืองเหนือ บิดาเป็นคนมั่งคั่ง เขาถูกใส่ร้ายว่าลอบนำ
ฝิ่นเถื่อนลงมาจากเหนือ ชายคนหนึ่งขอเงินเธอ 3,000 บาท แล้วพ่อจะออกจากคุก
โชติเห็นความไม่ยุติธรรมทางการเมือง มาพบกับเดือนเพ็ญ เมื่อขึ้นรถไฟ มี
หญิงชายชราคนหนึ่งถูกใส่ร้ายเหมือนพ่อของเดือนเพ็ญ เดือนเพ็ญและโชติรับแทนว่า
เป็นผู้ลักลอบเงินของหญิงชรา เพื่อช่วยหญิงชายชราคนนั้น พวกเขาจับกุมและชายคนที่เคย
ขอเงินไม่ยอมเชื่อเพราะต้องการแต่ 2 คนนั้น แต่ตำรวจนำเดือนเพ็ญกับโชติไปสอบ
ส่วนทั้งคู่ถูกขังคุกเดียวกัน ความใกล้ชิดทำให้เขาชอบพอกัน ชายคนที่ขอเงินเธอ
3,000 บาทใช้แผนเดียวกับหญิงชายชราคนนั้น เดือนเพ็ญวางแผนให้หญิงชรายอมนำ
เงินไปให้ชายนั้น เมื่อเธอออกจากคุกตามไปจับได้ว่า เขาทำเป็นอาชีพช่วยทำลาย
ช่อง "ต้มคนแก่" ลงได้ เธอกับโชติแต่งงานกัน

ชีวิตพีสะไก

พรรณพิมลแต่งงานกับประพันธ์ที่มือน้องสาวกับน้องชาย แม้น้องสาวเขาจะ
เป็นเพื่อนกับเธอแต่เธออยู่ในฐานะลำบาก เพราะเธอรู้มาตั้งแต่ต้นว่าประไพน้อง
สาวของประพันธ์มีเรื่องไม่ไว้วางใจเธออยู่อย่างไร พรรณพิมลจึงพยายามไม่ยุ่ง
เกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นไปในครอบครัวสามี แต่ประพจน์น้องชายทำเรื่องเสีย
หายร่วมกับเพื่อนประกอบโจรกรรม เธอจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เพราะ
เป็นเรื่องเลื่อมเลี้ยว และเธอมีพี่น้องเป็นตำรวจจะได้ช่วยกัน แม้ประพจน์จะแสดง
กิริยา และพูดจาไม่ดีกับเธอ แต่เธอคอยช่วยเขาจนเขารอดพ้นจากภัยนั้นและส่งเขา
ไปเรียนต่างประเทศ ประพจน์ได้เห็นและซึ้งน้ำใจเธอ

ลูกชายของแม่

เรื่อนรักกับคงเดชมีลูกชาย 2 คน คือ เกือบแก้วทั้ง 2 คนกลัวพ่อมากกว่าแม่ พ่อต้องไปราชการอาจแรมเดือนแรมปี วันหนึ่งทั้ง 3 คิดกันว่าจะไปเที่ยวเยี่ยมพ่อที่เชียงราย ก่อนออกเดินทางมีโทรเลข จากพ่อมาถึงทางบ้าน ลูกๆแอบไม่ให้แม่รู้ และทำลายโทรเลขนั้นโดยไม่อ่าน เมื่อเดินทางไปถึงแม่กับลูกไม่พบคงเดช เธอกับลูกไม่มีที่พักต้องไปนอนทรมาณอยู่ริมฝั่งแม่สาย แม่ต้องคอยนั่งตบยุงเด็กทั้ง 2 ไม่สบายใจมากที่ทำให้แม่ลำบาก นอกจากนั้นขึ้นขึ้นมาต้องเดินทางระยะทางไกลๆ เดินขึ้นที่สูง เรื่อนรักมานะยอมแข็งใจ ขึ้นไปจนถึงที่พักคงเดช เพื่อให้ลูกๆคิดว่าแม่เป็นหญิงอ่อนแอ ปรากฏว่าคงเดช เดินทางต่อไปที่อื่นแล้ว เขียนโทรเลขมาบอก เด็กๆรู้สึกผิดมาก ตกกลางคืนแม่ไม่สบายมีไข้สูงขึ้นๆ แต่ทางทหารช่วยเหลือจนหายเป็นปกติ เด็กๆปัญญาว่จะเชื่อฟังและเป็นลูกที่ดีของแม่

หลุมฝังรัก

ข้าพเจ้าในเรื่องรักผู้ที่อยู่ในหลุมฝังศพแห่งหนึ่ง เพราะเขาได้รู้ความจริงเรื่องพ่อแม่ที่เลี้ยงเขาว่าพ่อเป็นพ่อที่แท้จริง แต่แม่ที่เลี้ยงดูเขานั้นไม่ใช่ผู้ให้กำเนิด ซึ่งเขารักเคารพเธอมากเพราะเธอดีกับเขาด้วยใจจริง ส่วนพี่ชิตพี่ชายไม่ใช่ลูกของพ่อที่แท้จริง แต่เป็นลูกสามีเก่าของแม่ของเขา พ่อจึงรังเกียจมากขณะที่แม่ที่เลี้ยงดูให้ความยุติธรรมทั้งกับเขาและพี่ชิตที่ไม่ใช่ลูกของตัวเอง แม่ของข้าพเจ้าในเรื่องมีสามีก่อนมาแต่งงานกับพ่อ และแม่ยังติดต่อช่วยเหลือสามีเก่าที่ยากจนเพราะผู้หญิงไม่อาจล้มความรักครั้งแรก พ่อจับได้จึงทิ้งทิ้งคู่ หลุมศพนั้นเป็น 2 ศพติดกัน คือ ศพแม่ของเขาอีกศพเป็นศพพี่ชิตที่มารับผิดแทนพ่อ เมื่อพ่อถูกจับฐานลักลอบนำเพชรออกนอกประเทศ และพ่อของเขาต้องตายในคุก

เมื่อไทยเป็นทาส

เรื่องในรัชกาลที่ 2 ดวงเดือนกับยี่งองเป็นสามภรรยาอยู่ในฐานะไพร่ ต้องถูกเอารัดเอาเปรียบจึงพากันหนีเข้าป่า คนอื่นๆตามไปพวกที่อยู่ในเมืองถูกจับขัง ดวงเดือนออกความเห็นชวนกันเข้าไปในเมืองเพื่อร้องต่อผู้ใหญ่ ดวงเดือนสละผ้าแถบของตัว แล้วเหลาไม้มาเขียนใจความถวายฎีกาที่ต้องทนทุกข์ทรมานโดยให้ผู้ชายที่มาจับเธอกรีดเลือดแทนหมึก เขียนฎีกาลงบนผ้าแถบนั้น เธอถือฎีกาไปเพื่อออบกู้ฐานะคนไทยให้พ้นจากความเป็นทาสเป็นไพร่ ทุกคนต้องจบชีวิตลงไม่อาจถวายฎีกาถึงพระหัตถ์ เพราะดวงเดือนถูกขัดขวางจากผู้ต้องการ ปิดความผิดของตน

โชคหลายชั้น

อุ้นจิตต์ เป็นสตรีสาวเกิดเป็นลูกกำพร้า เธอเลี้ยงตัวมาตั้งแต่เด็ก ศึกษาคหาความรู้ด้วยตนเองและมั่งงานทำ พอดำรงชีพ โดยไม่เดือดร้อน มีผู้ชายมาชอบ 2 คนๆ หนึ่งเป็นนักประพันธ์ นาม ชือ ชัชวาลย์ อีกคนหนึ่งเป็นชายสูงอายุมั่งคั่งแต่มีภรรยาแล้ว คือคุณพระ เธอยังไม่ตัดสินใจเลือกใคร วันหนึ่งชัชวาลย์มาหาเธอขอให้เธอเล่าชีวิตของเธอให้เขาฟัง อุ้นจิตต์จึงแต่งเรื่องขึ้นว่า เธอมีคุณพ่อร่ำรวย แต่มีแม่เลี้ยง บังเอิญคุณพระที่ติดพันเธอมาหาเธอ อุ้นจิตต์จึงให้ชัชวาลย์ไปหลบบนก่อน ต่อมาเมื่อเขากลับไปเธอบอกชัชวาลย์ว่าไม่อยากจะรู้จักกัน และเขาคือพ่อของเธอ ชัชวาลย์รู้จักคุณพระมาก่อน เขาจึงไปเล่าความจริงให้ภรรยาคุณพระฟัง เธอให้รับหญิงนี้เข้าบ้านและให้แต่งงานกับชัชวาลย์ ความจริงต่างรู้ว่าเรื่องจริงๆ คืออะไร ในที่สุดทุกคนสารภาพความจริงออกมา

กลัวจนหายกลัว

ข้าพเจ้าในเรื่องหลงรักเมียเพื่อน เพื่อนอีกคนหนึ่ง ซึ่งเพิ่งตายไปมาหาเขา เพื่อเตือนไม่ให้เขาทำผิดคิดไปเกี่ยวกับภรรยาเพื่อน ครั้นพอตกกลางคืน ข้าพเจ้าในเรื่องรู้สึกกลัวผีมาก ได้พบหญิงคนหนึ่งขณะที่เธออารมณ์เสีย จากการประกวด เธอลั่นวาจาว่าแม้เธอแพ้ถูกออกรอบแรก เธอก็จะแต่งงานให้ได้ก่อนพวกที่เข้ารอบข้าพเจ้าในเรื่องจึงแต่งงานกับเธอ เธอผู้นั้นมีนิสัยมักใหญ่ใฝ่สูงอยากได้สารพัด พุดคุยอวดตัว ทำให้เขาเสียหน้ามาก วันรับเงินเดือนเธอไปคอยรับเงินยื่นมือเรียกเอาต่อหน้าเพื่อนๆ เดี่ยวนี้กลัวเมียจนหายกลัวผี เขาอยากอยู่คนเดียว

บุชารัก

ตาบทิพย์กับหลวงเพชรรัตน์ชอบพอกัน แต่พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระทรงเห็นว่าตาบทิพย์เหมาะสมกับพระราชโอรส คือเจ้าฟ้าอภัย จึงให้อภิเษกสมรสแต่พวกราชสำนักไม่พอใจตาบทิพย์ ที่ไม่เคยยอมตัวเคารพต่อยศศักดิ์เกลียดอำนาจ การกดขี่สละทรัพย์สินช่วยคนยากจน และเธอไม่ได้มีกำเนิดเป็นราชตระกูล แต่เกิดในตระกูลมั่งคั่งเมื่อตาบทิพย์อภิเษกกลายเป็นคนไม่มีเพื่อน เธอไม่สามารถเข้ากับราชสำนัก และสามัญชนได้ เธอเสนอกับเจ้าฟ้าอภัยให้หลวงเพชรรัตน์ผู้อยู่วังหน้า เข้ามาเป็นผู้บังคับการกองทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ในวังหลวง วันหนึ่งเธอมอบพัดชนกแก่หลวงเพชรรัตน์ผู้จงรักภักดีต่อเธอ ผู้คนเล่าลือกันทั่วไปว่าเธอเป็นชู้กับเขาทำให้เขาถูกเขียน และถูกปลดออกจากตำแหน่ง เขากลับไปวังหน้า ต่อมาพระเจ้าท้ายสระประชวรหนัก วังหลวงอ่อนกำลัง ตาบทิพย์กับเจ้าฟ้าอภัยถูกจับกุม หลวงเพชรรัตน์ปล่อยให้หนี เขาบุชารักด้วยชีวิตยอมถูกประหาร

กรุงแตก

เป็นเรื่องสมัยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงสาปแช่งราชวงศ์ บ้านพลูลวงไว้ เหตุที่เสียกรุงเพราะกษัตริย์ไม่ดี ข้าราชการแตกแยกมากด้วยคนเห็นแก่ตัว แต่มีผู้เสียสละเพื่อชาติอยู่ไม่น้อย เช่น บางระจันที่ชนะพม่าได้ เพราะผู้หญิงทำหน้าที่หาอาหารได้เปรียบพม่าที่ต้องเสียเวลาหาอาหารกินเอง ... อุ่นเรือนภรรยาหลวงแสนพลพ่าย นิมนวลภรรยาหลวง จบไกรแดนคอยช่วยเหลือและแนะนำสามี เธอรู้เหตุการณ์บ้านเมือง อุ่นเรือนสู้จนตัวตายในทีรบ

เจ้าแม่จามรี

ข้าพเจ้าในเรื่องเดินทางด้วยความยากลำบาก ไปกับเพื่อนร่วมทางอีก 2 คนเพื่อค้นหาที่ตั้งนครจามรี โดยเฉพาะเจ้าแม่จามรีที่คนเล่าลือว่าอายุนับร้อยๆ ปี เธอยังสาวและสวยมาก เขาค้นพบความจริงเธออายุเพียง 25 ปี เมื่อรู้จักและสนิทกับข้าพเจ้าในเรื่องเธออยากเห็นโลกกว้าง แต่ที่นั่นมีกฎว่าเธอต้องอยู่ตลอดชีวิต เธอตัดสินใจหนีมา ปรากฏว่าเกิดภูเขาไฟระเบิดนครจามรี เธอเสียใจมาก และมาอยู่กรุงเทพฯ กลายเป็นนางสาวจามรี ปรารถนาเที่ยวรอบโลก

เลือดก้อนหนึ่ง

บุญวัฒน์เป็นนักรัฐศาสตร์อยากทดสอบความรู้ เขา ไปทำงานในแหล่งที่มี
 โจรสลัดชุม วันหนึ่งจะฝ่าหัวศพโจรออกมาดู ลูกสาวโจรมาพบพอดี ชัดขวางเขา
 เธอชื่อบุญเรือน เขาดีกับเธอและน้องชายเธอ เขาพยายามสั่งสอนวิชาความรู้ให้เธอ
 ต่อมาทั้งคู่รักและอยู่ด้วยกัน เธอตั้งครรภ์ พี่สาวของบุญวัฒน์ไปหาเขาและต้องการให้
 เขาแต่งงานกับหญิงที่ตนเลือก บุญเรือนแอบได้ยินเข้าใจผิดในตัวบุญวัฒน์ เธอแอบ
 หนีไปกับน้องชายตลอดลูกในป่า บุญวัฒน์ไม่ได้แต่งงานกับใครจนมีเหตุเกิดโจรสลัดชุม
 เขามาปราบได้พบกับเธอ และปรับความเข้าใจกัน

มรสุมแห่งชีวิต

ผุสณีเดินทางไปศึกษาต่อในประเทศอังกฤษพร้อมกับทัศนีย์ เนื่องจากบิดา
 มารดาของทั้งคู่รักใคร่ชอบพอกัน และเข้าหุ้นส่วนทำการค้า โดยหมายมั่นให้ลูกทั้ง
 สองแต่งงานกันเมื่อเรียนสำเร็จ แต่ต่อมาบิดาของผุสณีสิ้นชีวิต บิดาของทัศนีย์เริ่ม
 ค้าขายขาดทุน ทัศนีย์เรียนไม่สำเร็จต้องเดินทางกลับประเทศ เขาล้มป่วยเพราะ
 เสียใจที่เรียนไม่สำเร็จ ผุสณีทำตัวเป็นคู่ทุกข์คู่ยากของเขา แม้ว่าเธอจะมีราชาผู้
 งามทั้งรูปสมบัติ และทรัพย์สมบัติมาบอกรัก และขอเธอแต่งงาน ผุสณีหางานทำใน
 บริษัทต่างประเทศ เธอต้องแบกภาระเลี้ยงดูน้องของเธอ 4 คน น้องสามี 1
 คน และสามีอีก 1 คน นอกจากนี้เมื่อมีเวลาว่าง เธอได้สอนภาษาอังกฤษ และ
 ฝรั่งเศส แก่น้องสามี เขาทั้งรัก และเคารพเธอมาก ทัศนีย์รู้สึกต่ำต้อยน้อยหน้า
 ภรรยาของตน วันหนึ่งราชารูปงามองค์นั้นมาเยี่ยมผุสณี ทัศนีย์ว่าเธอคบชู้ชู้ชาย
 โดยลืมไปว่าเธอได้เสียสละเพื่อเขาเพียงไร ทั้งคู่หย่าร้างกัน ราชาองค์นั้นขอ
 เธอแต่งงาน ต่อมาราชาจากโลกนี้ไป น้องสามีของเธอชวนเธอไปอยู่เกาะกับเขา
 เพื่อหนีความยุ่งยากทั้งปวง

บุรุษอาธรรม

ถนนเกิดมายากจน ในขณะที่สุดจิตต์เพื่อนรักของเธอเกิดมาบนกองเงินกองทอง ต่อมาถนนแต่งงานกับหลวงสารลักษณ์ซึ่งยากจนเช่นกัน สามีของถนนถูกกลั่นแกล้งจนเขาต้องออกจากราชการ และล้มเจ็บ ถนนพยายามทุกวิถีทางที่จะช่วยสามีกู้ยืมเงินจากเพื่อน แต่เธอถูกปฏิเสธ เธอตัดสินใจเขียนเรื่องสั้นลงหนังสือพิมพ์เพื่อให้ได้เงินมาช่วยเหลือครอบครัว ในขณะที่สุดจิตต์ซึ่งแต่งงานกับเศรษฐีที่มีบิดาเป็นคนชั่ว บิดาของเศรษฐีสั่งให้เศรษฐีโกงเงินหลวง 30000 บาท ตำรวจจับได้ เขาช่าตัวตาย ต่อมาสุดจิตต์มาอยู่กับถนน แต่เธอกลายเป็นคนช้ำโรค แพทย์ให้ไปรักษาตัวต่างประเทศ ถนนมีลูกสาวคนหนึ่งชื่อประยงค์ต่อมาประยงค์แต่งงานกับโชติ บิดาของโชติสอนให้เขาโหดร้ายกับภรรยา ถนนมอบบรมลูกให้รู้จักวางตัว และเอาชนะสามีด้วยความดี ในที่สุดประยงค์สามารถทำให้สามียอมจำนน

หลังจากมรณะ

บิดาของพรรณพิไลถูกฆ่าตาย เธอกับเพื่อนชายของเธอพยายามเสาะหาฆาตกร พรรณพิไลพบว่าสามีของพี่สาวของเธอเป็นผู้ฆ่าบิดาของเธอ เนื่องจากความต้องการในมรดกของบิดา เธอแฉังตำรวจจับสามีของพี่สาว เมื่อเขาถูกตำรวจจับตัวแล้ว พรรณพิไลกลายเป็นเศรษฐี

เหล็กกล้าแค้น

นางลักษณ์หญิงสาวเมืองจันทบุรีแต่งงานกับชายหนุ่ม ซึ่งเป็นนักเรียนนายร้อย ต่อมาสามีของเธอติดคุกเนื่องจากยกยอกเงินหลวง นางลักษณ์เห็นว่าจางเจดน์เพื่อนสามีเป็นคนรวย เธอหวังให้เขาช่วยเหลือ แต่กลับถูกหลอกให้เสียตัว เสียที่ดิน

และบ้านเพื่อช่วยสามีออกจากคุก แต่ก็ไม่สามารถช่วยได้ เธอสิ้นเนื้อประดาตัวแต่ก็พยายามต่อสู้ชีวิตด้วยการค้าขาย ส่งเสียลูกทั้งสองคือโรจน์กับรัตนา เรียนจบการศึกษาในระดับสูง ต่อมาลูกของเธอก็แค้นแทนเธอ โดยฆ่าจางใจลูกของจางเจตน์ตาย

ง่ายนิตเตียว

วิชนี้รู้ว่าเพื่อนสนิทของเธอแอบเป็นชู้กับสามีของเธอ เธอวางแผนสร้างเรื่องให้ทั้งคู่เคืองใจกัน โดยการเขียนจดหมายปลอมว่ามณเฑียรสามีของเธอแอบเป็นชู้และจะแต่งงานกับหญิงอีกคนหนึ่ง อีกทั้งวิชนี้บอกสามีว่าเอมอรเพื่อนสนิทของเธอจะแต่งงานกับชายอีกคนหนึ่ง เอมอรพูดกับมณเฑียรว่าถ้าเขาชื่อตรงต่อเธอให้ไปขึ้นรถไฟไปกับเธอ วิชนี้รู้ทันสามีโทรศัพท์ไปบอกเอมอรว่า เธอจะไปขึ้นรถไฟในเวลา และชบวนเดียวกับที่เอมอรนัดกับมณเฑียรไว้ ทำให้เอมอรไม่กล้าไปเป็นการชจัดปัญหาอย่างนุ่มนวล

หนามบ่งหนาม

วรรณิมีสามีแก่ เธอชอบรักกับบรรลือเลขานุการของสามีแต่บรรลือมิได้รักเธออย่างแท้จริงกลับเห็นแก่เงินของเธอ เขาจ้างชายผู้หนึ่งมาชู้เอาเงินจากเธอ โดยรับเงินจากเธอเป็นค่าปิดปากเพื่อไม่ให้เขาเล่าเรื่องระหว่างเธอกับบรรลือ ไม่ว่าเธอแอบพบบรรลือที่ไหน ชายคนนี้จะรู้ เธอจึงเริ่มสงสัยและรู้ทันว่าบรรลือคงจ้างมาวรรณิจึงจ้างชายผู้ชู้บรรลือและหลอกบรรลือไปกับเธอ เธอเล่าเรื่องที่ชายผู้นั้นบอกความจริงแก่เธอให้บรรลือฟัง บรรลือจึงคิดฆ่าชายผู้นั้นทำให้ทั้งบรรลือและชายผู้นั้นฆ่ากันตายทั้งคู่ เพราะเธอเห็นว่าผู้ทรยศต่อความรักสมควรตาย

ลูกทาสในเรือนเบี้ย

จำเรียงกับกระจ่างต่างเป็นทาสแอบลักลอบรักกัน ครั้นเมื่อมีลูกลูกต้องตกเป็นลูกทาส กระจ่างจึงพาลูกหนี จำเรียงยอมถูกเขียนตีโดยไม่ยอมบอกที่ซ่อนลูก ในที่สุดกระจ่างลักลูกพระยาโกศาธิบดีเจ้านายของจำเรียง เพื่อเป็นค่าไถ่ตัวจำเรียงและลูก ทำให้เขาได้อยู่กับจำเรียงและลูกอย่างมีความสุข

บ่มรัก

เพท่ายกับพิทยาพบกันในต่างแดน ทั้งคู่เกิดรักกันแต่ชายเชื่อฟังคำสั่งสอนของอาจารย์ว่าให้บ่มรัก คือ ให้ทำความรู้จักกันนานๆ ไม่ชิงสุกก่อนห่าม ต่อมาหลังจากที่เขาเดินทางกลับกรุงเทพฯ ได้ 15 วัน เขาได้บอกพ่อแม่ให้ไปขอแต่งงาน แต่ปรากฏว่าเขอแต่งงานกับชายอื่นเสียแล้ว เธออยู่กับสามีได้สองปีครึ่งก็หย่ากัน เนื่องจากทั้งคู่มิได้บ่มรักต่อมาพิทยาซึ่งยังรักเพท่ายอยู่ได้มาขอเธอแต่งงาน เขาและเธออยู่กันด้วยความสุขเพราะบ่มรักจนสุกงอม

สมร

สมรเป็นเลขานุการของหลวงบรรจงที่มีภรรยาอยู่แล้ว แต่ภรรยาของเขาได้แต่เงินทองมิได้สนใจสามี หลวงบรรจงเป็นนักประพันธ์ สมรสนใจต้องการให้เขาแนะนำวิธีการประพันธ์ ซึ่งเธอสารภาพรักต่อเขาในเวลาต่อมา แต่ทางบ้านให้แต่งงานกับชายอื่น เธอกับหลวงบรรจงชวนกันหนีไปอยู่ยอดเขาที่แห้งแล้งและหนาวเย็น

ผู้หาย

บัวแก้วหญิงสาวชาวลำพูนเรียนจบระดับมัธยม บิดามารดาอบรมให้เป็นคนเรียบร้อยสงบเสงี่ยมอยู่เหี่ยวเฝ้าเรือน เตรียมตัวทำหน้าที่ภริยาที่ดีของสามีและเป็นมารดาที่ดีของบุตร บัวแก้วได้รับการฝึกฝนให้เป็นคนมานะพยายาม ต่อมาเธอแต่งงานกับมานิดหนุ่มกรุงเทพฯ บิดามารดาของผู้ชายไม่ยอมรับเธอเป็นสะใภ้ เขาจึงไม่กล้าพาเธอไปบ้าน เมื่อมานิดป่วยเข้ากรุงเทพฯ พักโรงแรม บิดาของเขารู้ข่าวจึงได้วางแผนนำลูกชายกลับบ้าน เธอแจ้งตำรวจและลงหนังสือพิมพ์ว่าผู้หาย ตำรวจช่วยสืบพบมานิดหน้าเหมือนสามีของบัวแก้ว เธอคิดว่าเขาเป็นสามีของเธอ แต่เขามีภรรยาแล้ว เธอยอมปลอมตนมาเป็นคนใช้ทำทุกอย่าง ภรรยาของมนี้รักเธอมาก เธอจึงอดทนเป็นคนใช้ต่อไป แต่วันหนึ่งเธอไม่สามารถทนได้ เพราะเห็นสามีกลับกลอกหลอกหลวงจึงบอกภรรยาเขา ทำให้เธอได้รู้ความจริงว่ามนี้ไม่ใช่สามีของเธอ แต่เขาเป็นพี่น้องฝาแฝดกัน ต่อมาบิดามารดาของฝ่ายชายยอมรับเธอ

เส้นหนึ่งนาง

เพ็ญพักตร์โบทมีรอรออาศัยรถยนต์ยามวิกาล มีชายคนหนึ่งขับรถผ่านมารับเธอขึ้นไปบนรถ วันต่อมาชายผู้นี้ได้ข่าวว่ามีหญิงชราถูกฆ่าชิงทรัพย์โดยหญิงสาวผู้หนึ่งในสถานที่ที่เขาจับเพ็ญพักตร์ขึ้นรถมา เขาสงสัยว่าเขาคงมีส่วนรู้เห็นในเรื่องนี้ เขาจึงไปแจ้งตำรวจ ต่อมาเขาได้พบกับเธออีก เธอสารภาพความจริงให้เขาฟังว่าเธอถูกใช้เป็นเครื่องมือของสามีเพื่อชิงทรัพย์ เขาเห็นใจเธอจึงไม่แจ้งตำรวจ และช่วยเหลือเธอพาไปซ่อนพ้นจากสามี แต่ในที่สุดเธอถูกคนร้ายยิงตาย

มนต์เรียกผี

พิมพ์ลูกคนยากจนเรียนจบระดับประถมศึกษา แต่เธอได้สามีเรียนจบระดับมหาวิทยาลัย สามีสอบชิงทุนไปต่างประเทศ ต่อมาเขาขอถอนทะเบียนสมรสกับเธอ เพื่อหาผู้หญิงที่สมหน้าสมตากับเขา เธอยอมถอนทะเบียนสมรส พิมพ์ชายฝึกได้เงินมาจ้างครูมาสอนวิชาการที่บกพร่อง เธอพยายามสละเงินซื้อหนังสือพิมพ์มาอ่าน ต่อมาพิมพ์ได้พบกับรำเพยที่ถูกสามีทิ้งเช่นเดียวกับเธอ แต่รำเพยสามารถเลี้ยงตัวได้ และช่วยเหลือให้พิมพ์เรียนพูดภาษาอังกฤษ ได้เปิดหูเปิดตา ดูบ้านเมืองและสถานที่สำคัญ พิมพ์ได้หัดเรียนรู้ทุกอย่าง เธอสามารถซบตัวทั้งร่างกายและความรู้เปลี่ยนเป็นคนละคน พิมพ์วางแผนกับครูหม่อมเมื่อรู้ว่าสามีของเธอจะไปหัวหิน เขาพบเห็นเธอ และตกตะลึงไม่แน่ใจว่าใช่เธอเพราะทั้งสวย แต่งตัวภูมิฐาน ทั้งมีความรู้พูดภาษาอังกฤษอย่างไม่ติดขัดทำให้เขาต้องสารภาพผิดเมื่อรู้ว่าใช่เธอ

รู้ตัวเมื่อจะตาย

บุษบงกับวิเชียรเหมาะสมกันทุกอย่างทั้งคู่แต่งงานกัน แต่ต่อมาต่างมีทัศนคติความเห็นขัดแย้งกันต่างคนก้าวล่อบายมุข วันหนึ่งเดินร่วมงานเดียวกัน ต่างแยกไปคนละคู่วิเชียรกลับตี 2 รอกรรยากลับตี 4 เขาตัดสินใจใส่ยาในอาหารกินทั้งคู่ ก่อนจะตายต่างนึกถึงความรักที่มีต่อกัน ชายขออโหสิต่อหญิง หญิงก็อภัยต่อชาย แต่ปรากฏว่ายาที่ทั้งคู่รับประทานเข้าไปนั้นไม่ใช่ยาพิษ ทั้งคู่จึงให้คำมั่นจากบทเรียนที่ได้รับว่าจะรักกัน ถนอมน้ำใจกันกลายเป็นคู่ที่รักกันที่สุด

นางเอกของข้าพเจ้า

เบญจมาศฐานะยากจน เธอขอแสดงละครที่โรงละครแห่งหนึ่ง เพราะพ่อเจ็บหนัก เธอต้องการแสดงเป็นนางเอก ผู้จัดการไม่รับเธอเขาให้เงินเธอ 100 บาท เนื่องจากความสงสารและต้องการช่วยเหลือพ่อของเบญจมาศ แต่เบญจมาศไม่

ยอมรับ ในที่สุดตกลงใจให้เล่น เธอมีความกล้ามีความสามารถ ในการแสดง เจ้าคุณประสิทธิ์ไม่เห็นด้วยที่จะให้เธอเล่นละคร เพราะลูกชายมาติดพัน แต่ต่อมาก็ยินยอมให้แต่งงานกัน เพราะเธอมีความสามารถในการแสดงเป็นที่ยอมรับของสังคม

ครุฑดำ

พรพิไลภรรยาของหลวงไกรพิชิต เขาเป็นหนึ่งในพวกครุฑดำ ตามฆ่าคนเลวเพื่อประโยชน์แก่ชาติ งานชิ้นแรกที่เขาทำคือ การลอบฆ่ากับพระยาบุรุษรัตนมุนษย์ใจร้ายที่ยุขงพม่าให้รับบ้านของเขา และนำภรรยาของเขาไปทิ้งไว้ในวัด แล้วแทงตรงหัวใจ เขาพยายามทำงานเพื่อเพื่อนร่วมชาติ หลวงไกรพิชิตได้พบหญิงคนหนึ่ง กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว แม้แต่ผู้ชายก็หาสู้ได้ยาก มีความรอบรู้ผิดหญิงธรรมดาช่วย และแนะนำร่วมทางกับเขาเหมือนพรพิไลมาก แต่เขาจับต้องไม่ได้เป็นภาพหรือเงา คือ วิญญาณของพรพิไล ที่คอยห่วงใยและชื่นชมในการทำงาน ที่สามีทำเพื่อประเทศ แต่ต่อมาพวกครุฑดำถูกจับ หลวงไกรพิชิตถูกประหาร เหตุการณ์เรื่องนี้เกิดขึ้นตอนใกล้เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 เมื่อพระนเรศวรกู้เอกราชคืนได้ พระองค์ทรงทราบเรื่องครุฑดำ ทรงยกย่องให้ครุฑดำเป็นบุรุษตัวอย่างแห่งเลือดศรีอยุธยา

บทเรียนสร้างชีวิต

มัลลิกาได้สามียากจน เธอเห็นคนอื่นโดยเฉพาจะกุสุมา พี่สาวของตนก้าวหน้ากว่าตนจึงรู้สึกไม่มีความสุข วันหนึ่งมัลลิกาจะออกงานใหญ่ได้ยืมชุดและสร้อยคอของพี่สาวแต่ทำหาย เป็นบทเรียนให้เธอมานะทำงาน จนได้สร้อยคินพี่สาว และสร้างตนได้ ความจริงพี่สาววางแผนให้ชายคนหนึ่งแต่งงานกับมัลลิกา แล้วแอบปลดมา เพื่อให้น้องรู้จักสร้างตัว

คู่เก่าเมียรัก

นางเยาว์กับวัชรินทร์แต่งงานกันมีลูก 2 คน เกิดขัดแย้งจนหย่ากันต่างฝ่ายมานะสร้างตัว 4 ปีผ่านไป วัชรินทร์คิดถึงลูกในที่สุดคืนดีกัน

แปดปีภายหลัง

นี่นวนลเคยมีคู่รักชื่อทวีพันธุ์ก่อนตัดสินใจแต่งงานกับนายแพทย์ชูเวช เธอได้เขียนจดหมายเลิกรักกับทวีพันธุ์ขณะที่เขาใกล้สอบไล่ทำให้เขาสอบตก จนต้องออกจากมหาวิทยาลัย เมื่อเธอแต่งงานผ่านไป 8 ปี เขาพบเธอที่หัวหินและเข้าตีสันทกับเธอจนเธอตายใจ เขานัดพบกับเธอ แล้วแอบให้เพื่อนถ่ายรูปเธอกับเขา ตอนที่เขาทำท่าจะจูบเธอเพื่อแลกเงิน 40,000 บาท เธอตัดสินใจบอกความจริงแก่สามี สามีรู้ความจริงว่าทวีพันธุ์ต้องการเงินชดใช้ค่าที่ต้องเสียอนาคต เขายอมให้เงินแก่ทวีพันธุ์

ชีวิตคือการต่อสู้

นายพรหมกับละม้ายมีลูกชาย 2 คน นายพรหมสอนลูกให้สู้เมื่อลูกถูกเพื่อนแกล้ง เพราะถ้ายอมแพ้แล้ว เขาจะแพ้ตลอด ต่อมาเมื่อลูกของเขาสู้ลูกของเขา ก็เป็นผู้ชนะและอยู่ได้ในสังคม

อย่าเล่นกับคำสาบาน

คู่รักคู่หนึ่งฝ่ายหญิงให้ฝ่ายชาย สาบานว่า เขาจะไม่ไปบ้านหญิงอีกคน หนึ่งถ้าไป เขาจะประสบอันตรายตาย วันหนึ่งชายผู้ตั้งใจไปธุระกับเพื่อนที่ติดต่อกัน ไว้แต่เมื่อผ่านไปทางนั้นเขาได้พบหญิงคนนั้น เธอเรียกให้เขาแวะไปคุยกับเธอ เมื่อ เขากลับออกมาก็เป็นไปตามคำสาบาน

กลับบ้านดีกว่า

ชายคนหนึ่งมีภรรยา 3 คน เมื่อเขาถูกลอตเตอรี่รางวัลที่ 1 ล่าไย ภรรยาคนแรกของเขาขอจัดการเงินทั้งหมด เขาจึงไปหาภรรยาคนที่ 2 เธอแย่ง กระเป๋าและสั่งให้เอาเงินมาให้หมดเธอจะจัดการเอง เขาจึงไปหาภรรยาคนที่ 3 เธอซื้อเครื่องบ้านเครื่องเรือนใหม่มาไว้ที่บ้าน อีกทั้งขอจัดการเงินทั้งหมดเช่นกัน เขาจะหนีจากภรรยาคนที่ 3 แต่เธอได้ป่าก่อนไม่พินใจเขา ในที่สุดเขาตัดสินใจไป อยู่กับล่าไยภรรยาคนแรกเพราะเห็นว่าดีกว่าภรรยาคนอื่น

แฟนหัวใจ

อนงค์กับยศแต่งงานกัน โดยพ่อแม่ฝ่ายชายซึ่งเป็นมหาเศรษฐีไม่เต็มใจรับ เธอเป็นลูกสะใภ้ อนงค์รักศิลปะวันหนึ่งเธอจำเป็นต้องไปรับงานเลี้ยงแห่งหนึ่ง ยศถือเป็นการลดเกียรติ เขาจึงทะเลาะกับเธอ เธอแยกทางกับเขา และประกอบ อาชีพศิลปิน อนงค์รุ่งโรจน์ในวงการละครมาก ต่อมาเธอได้ไปแสดงละครที่ฮ่องกงมี เด็กนำช่อดอกไม้ไปให้ ต่อมาอนงค์ได้รู้ว่า เป็นลูกของเธอกับยศ เด็กคนนี้ทำให้อนงค์ กับยศ เข้าใจกัน

ลูกเมียเก่า

นายสุกฤษ์ละทิ้งความมั่งคั่งในกรุงเทพฯไปตั้งบ้านเรือนอยู่ไกล ลิบ เพราะทนอยู่คิดถึงภรรยาเก่าไม่ได้ เขามีลูกชายชื่อสวัสดี เขาสัญญากับภรรยาไว้ว่าจะไม่แต่งงานใหม่ก่อนลูกอายุ 20 ปี แต่แม่มาอยู่ที่นี้ได้พบแม่มา่ยสามี่ตายมีลูกชื่อละไมเกิดชอบพอกัน สวัสดีแสดงความเกลียดชังทุกอย่าง แต่แม่เลี้ยงทำดีกับเขาทุกอย่างด้วยความจริงใจและคอยช่วยเหลือ เขามั้สวัสดีจะหยาบคายด้วยเพียงใด ในที่สุดเขายอมรักและเคารพเธอ

ผู้ชนะเลิศ

ภัทรามีคู่รักชื่อเชิดเกียรติ แต่เธอแต่งงานกับนายแพทย์เรื่องเวชชายที่บิดามารดาเห็นว่าหลักฐานและอนาคตดีกว่าเชิดเกียรติ ซึ่งเขารู้สึกว่าเรื่องเวชรักภัทรามากกว่าเชิดเกียรติ หลังแต่งงานภัทราทำตนเป็นภริยาที่ดีแต่เรื่องเวชหมก มุ่นกับงานค้นคว้าของตนในห้องใต้ดิน แม้วันสำคัญภัทราชวนไปไหนก็ไม่ไปจนต้องหย่ากัน ภัทราแต่งงานกับเชิดเกียรติหลังหย่า 2 ปีอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในเวลาต่อมาเชิดเกียรติสิ้นชีวิต ศพอยู่ที่เรื่องเวช ภัทราอยากให้เขาช่วยศพ เรื่องเวชขัดแย้งในตัวเองว่าจะช่วยหรือไม่ ในที่สุดตัดสินใจช่วยได้สำเร็จ ภัทราเห็นคุณค่าของการศึกษาหาความรู้นึกว่าตนไม่มีค่าพอจึงต้องแยกทางกับเรื่องเวชมา เพราะเขาได้สร้างคุณประโยชน์แก่โลกอย่างสูงส่ง และเรื่องเวชเป็นผู้ชนะเลิศเพราะชนะใจตนเอง

ขวิญตาขวิญใจ

คุณหญิงไกรเพชร เดิมชื่อสายสมรแต่งงานเป็นภรรยาคนที่ 2 ของเจ้าคุณ เธอทั้งสาวและสวยทำให้กำธรเด็กหนุ่มคนหนึ่งคอยติดตามเธอไปทุกหนทุกแห่ง

เพราะความงามของเธอเป็นกำลังใจแก่เขา เธอทำความรู้จักกับเขาเหมือนเขา เป็นน้องชาย เมื่อเจ้าคุณต้องไปประจำที่หัวเมืองกันดาร เธอตามไปปรนนิบัติ เขาไปได้เมียใหม่ เธอป่วยหนัก ส่วนกำธรรไปเป็นทหารเดินทางกลับสืบข่าว เธอและอยู่กับเธอตอนเธอสิ้นใจ กำธรรยอมถูกจับในงานศพของเธอเพราะเธอ เป็นทุกสิ่งทุกอย่างของเขา ที่ถูกจับเพราะเห็นความไม่ยุติธรรมในสังคมที่คนชั่วจะมีชีวิตอยู่จึงฆ่าคนเหล่านั้น

เพื่อนมาตุภูมิ

ทองเครื่องแต่งงานกับนายเกตเดิมเชื้อสายเขมร มีลูก 2 คนคือ เนื้อทิพย์กับอุทัย ลูกๆ คิดว่าตัวเป็นไทยเต็มตัวเมื่อนายเกตได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองเขมร ทองเครื่องกับลูกแอบนำข่าวเกี่ยวกับแผนการเขมรไปบอกไทย เธอเสียสละทุกอย่างเพื่อไทย ทองเครื่องและลูกถูกเขมรจับตัวได้ แต่ในที่สุดเธอและลูกรอดพ้นเงื้อมมือเขมร ส่วนนายเกตรู้สึกตัวว่าเขาเป็นไทยไปทุกที่ เนื่องจากไทยเป็นฝ่ายถูกและไม่เบียดเบียนผู้ใด

เพื่อนเก่า-เมียรัก

สมพรชอบพอกับบุญช่วยผู้มีฐานะต่ำต้อย แต่เธอเห็นความพยายามของเขา แม้เธอจะเป็นลูกคนมั่งคั่งแต่นิสัยไม่ถือยศศักดิ์ เธอเป็นกำลังใจให้บุญช่วยสร้างตัวจนบุญช่วยมีฐานะและหน้าที่การงานดี สมพงษ์เป็นผู้ที่บิดาของเธอเห็นว่าเหมาะสมกับเธอ เขาเป็นเพื่อนกับบุญช่วย สมพรและสมพงษ์วางแผนกันกล่าวคือสมพงษ์ทำที่แต่งงานกับสมพร แต่ความจริงเขาตั้งใจช่วยบุญช่วยโดยนำสมพรไปให้แก่เขา

ภาคผนวก ค

ทฤษฎีดาร์วินทางสังคม

ทฤษฎีดาร์วินทางสังคมเป็นทฤษฎีที่สำคัญทฤษฎีหนึ่งทางสังคมวิทยา ทฤษฎีนี้มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ และได้รับความนิยมนักสังคมวิทยา ในสมัยศตวรรษที่ 19 เป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าในช่วงเวลานั้นจะมี การต่อสู้ทางความคิดจากสำนักต่างๆ ทางสังคมวิทยาหลายสำนัก แต่เนื่องจากทฤษฎีดาร์วินทางสังคมมีหลักการในการอ้างอิงเหตุผลได้อย่างเหมาะสม จึงทำให้มีผู้ให้ความสนใจ และสนับสนุนความคิดของทฤษฎีนี้ การสืบทอดทางความคิดได้ต่อเนื่องกันมาอย่างเป็นระบบ และหากสืบสาวไปถึงต้นตอ หรือความเป็นมาของทฤษฎีดาร์วินทางสังคม ย่อมจะช่วยให้มองเห็น , เข้าใจเกี่ยวกับรากฐานความคิด , พัฒนาการทางความคิดของทฤษฎีดาร์วินทางสังคมได้เป็นอย่างดี

ความเป็นมาของทฤษฎีดาร์วินทางสังคม

ในปีคริสต์ศักราช 1859 ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) นักวิทยาศาสตร์คนแรก ที่ปูพื้นฐาน ทฤษฎีว่าด้วยวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต เอกสารทางวิชาการชิ้นสำคัญของเขา คือเรื่อง "ต้นกำเนิดของชีวิตชนิดต่างๆ" (The Origin of Species) เอกสารเรื่องนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางชีววิทยาแล้วนำมาอธิบายสังคมมนุษย์ รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทางวัฒนธรรมของมนุษย์ ชาร์ลส์ ดาร์วินมีทัศนะความเชื่อเกี่ยวกับจุดกำเนิดของสิ่งมีชีวิตว่า เริ่มต้นจากการมีโครงสร้างที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน แล้วค่อยซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ เขาเชื่อในลักษณะทางพันธุกรรม ที่สืบทอดกันมา ว่ามีผลต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต และสิ่งมีชีวิตจำเป็นต้องต่อสู้เพื่อความคงอยู่ ชาร์ลส์ ดาร์วินได้สรุปทัศนะเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต

ชีวิตของเขา เป็นกฎ เรียกว่า กฎแห่งการเลือกสรรทางธรรมชาติ (Natural selection) กล่าวคือ สิ่งมีชีวิตชนิดใดก็ตามที่ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ก็ย่อมจะสูญพันธุ์ และถูกทำลายลงไปในที่สุด เพราะสิ่งมีชีวิตที่แข็งแรง เหมาะสม และปรับตัวได้ดีที่สุดเท่านั้นที่จะอยู่รอดหรือมีชีวิตรอดอยู่ได้ (Survival of the fittest)

ชาร์ลส์ ดาร์วิน เชื่อในเรื่องวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต เขาได้ให้ความหมายของคำว่า "วิวัฒนาการ" ซึ่งพอสรุปได้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพ ซึ่งเกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสิ่งที่มีชีวิต เมื่อสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สิ่งที่มีชีวิตก็จะปรับตัวตามสภาพแวดล้อมนั้นตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของตน ตัวแทนของสิ่งมีชีวิตที่มีโครงสร้างสลับซับซ้อน ก็คือมนุษย์โฮโมเซเปียน

งานเขียนของชาร์ลส์ ดาร์วิน มีอิทธิพลต่อนักคิดรุ่นต่อมาคือ เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer 1820-1903) วอลเตอร์ เบจฮัท (Walter Bagehot 1825-1877) วิลเลียม เกรแฮม ซัมเนอร์ (William Graham Sumner 1840-1916) เบนจามิน คีดด์ (Benjamin Kid 1858-1916) กุสตาฟ รัทเซน ฮอฟเฟอ์ (Gustav Ratzanhofer 1842-1904) ลุดวิก กุมพลอวิช (Ludwig Gumplowicz 1838-1931) แฟรงคลิน เฮช กิดดิงส์ (Franklin H Giddings 1855-1931) และโทมัส นิคอน คาร์เวอร์ (Thomas Nixon Carver 1865-1961) นักคิดเหล่านี้ได้ยึดทัศนคติความเชื่อ ของชาร์ลส์ ดาร์วิน ในเรื่องความอยู่รอดของแบบชีวิตที่เหมาะสมที่สุด ผู้เป็นหลักสำคัญในการสืบทอดทัศนคติของ ดาร์วิน คือ เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ ดังนี้

เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ เป็นนักปราชญ์ชาวอังกฤษ ทัศนคติของเขาจัดอยู่ในกลุ่มอินทรีย์นิยม เชิงชีววิทยา หรือกลุ่มชีวะ-อินทรีย์นิยม (Bio-Organism Theories) ถือว่า สังคมมนุษย์มิใช่อื่นใด แต่เป็นสิ่งที่วิวัฒนาการหนึ่งไม่ว่าจะมอง

ในแง่ของต้นกำเนิดธรรมชาติ หน้าที่ การเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลง เป็น ต้น ที่เป็นเช่นนี้ เพราะสังคมประกอบด้วยส่วนต่างๆ ซึ่งเป็นเสมือนอวัยวะของมนุษย์ และแต่ละส่วนย่อมมีหน้าที่ของตน กล่าวคือ สังคมเป็นองค์ชีวภาพเปรียบเหมือน สิ่งมีชีวิต ซึ่งประกอบด้วยส่วนประกอบต่างๆ เช่น แขน ขา หัวใจ และสมอง เป็นต้น ส่วนทางด้านสังคมก็มีการแบ่งแยกหน้าที่ให้บุคคลรับผิดชอบ เช่น นักปกครอง นัก ครอบครอง และทาส เป็นต้น แต่ละหน้าที่อาจเปรียบได้กับอวัยวะส่วนต่างๆของร่างกาย อวัยวะส่วนต่างๆเหล่านี้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สเปนเซอร์พยายาม ศึกษาสังคมโดยการวิเคราะห์โครงสร้าง และหน้าที่ทางสังคม โดยยึดหลักการที่ว่า ผู้ที่เข้มแข็งเท่านั้น คือผู้ที่มีชีวิตอยู่ จึงเป็นหลักของการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็น หลักที่แสดงถึง ปัจเจกชนนิยม และอิสรภาพของบุคคล หน้าที่ของรัฐมิได้ เพียงเพื่อ ป้องกันมิให้อิสรภาพของบุคคลถูกทำลายไปโดยบุคคลอื่น และรักษาความยุติธรรมของ การต่อสู้เอาไว้ โดยเฉพาะ ทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลควรควบคุมน้อยที่สุด แต่ใน ที่นี้มีได้หมายความว่า รัฐบาลไม่มีอำนาจอันใด รัฐ และสังคมยังคงมีอำนาจ และ ความสำคัญเหนือปัจเจกชน ซึ่งปัจเจกชนจำเป็นต้องให้ความร่วมมือ เนื่องจาก ปัจเจกชนเป็นหน่วยสังคมที่สำคัญ และสังคมมนุษย์เป็นระบบหนึ่งแห่งความเกี่ยวพัน ของปัจเจกชนอันก่อให้เกิดระบบสังคม กลุ่มสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างสังคม หนึ่ง กับสังคมอื่นๆ

สังคมเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ปัจเจกชนจะต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นกลุ่มของบุคคลจึงต้องต่อสู้ เพื่อความอยู่รอด กลุ่มสังคมนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ ที่ช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้สเปนเซอร์ยังพิจารณาถึงลักษณะ การเปลี่ยนแปลงในสังคม เขาเห็นว่า เมื่อสังคม หรือสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัว เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมสิ่งมีชีวิตที่ปรับตัว หรือมี ลักษณะยึดหยุ่นได้ดีกว่าจะยังคงอยู่

แนวคิดสำคัญของทฤษฎีदारวินทางสังคม

ทฤษฎีदारวินทางสังคมเป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงวิวัฒนาการและลักษณะต่างๆที่สืบทอดกันมาของกลุ่มสังคม โดยเริ่มต้นจากการทำให้ชีวิตคงอยู่ มนุษย์เริ่มต้นด้วยการกระทำหรือใช้กำลังเพื่อความคงอยู่ ผู้ที่สามารถปรับตัวได้ดี และเหมาะสมที่สุดภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ จึงดำรงชีวิตอยู่รอดได้ในสังคม ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงมีแนวคิดหลักเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ดังต่อไปนี้

1 การปรับตัว หรือการยืดหยุ่นไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การปรับตัว หมายถึง การที่สิ่งมีชีวิตปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆได้อย่างเหมาะสม เช่น กิ้งก่าจะปรับสีผิวของมันให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เพื่ออำพรางตัวเองให้รอดพ้นจากศัตรู อีกทั้งยังช่วยให้สามารถจับสัตว์อื่นกินเป็นอาหารได้ง่ายขึ้น และผีเสื้อก็สามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของที่มันอยู่ได้ เป็นต้น ส่วนมนุษย์นั้น การที่มนุษย์จะมีชีวิตอยู่ในชุมชน หรือสังคมต่างๆย่อมจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เพราะสภาพแวดล้อม หรือสังคมมีลักษณะพลวัตเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของชีวิตในสังคม ผู้ซึ่งแรงเท่านั้นที่จะอยู่รอดได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงหมายถึงการที่บุคคลต่างๆมีความผูกพันกับกิจกรรมของกลุ่มแตกต่างกันไปจาก รุ่นพ่อแม่ที่เคยมีมาโดยมีกาลเวลาเป็นปัจจัยสำคัญ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หรืออย่างค่อยเป็นค่อยไปก็ได้ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงนั้นเปลี่ยนแปลงได้ทั้งบทบาท ความสามารถ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม ทฤษฎีदारวินทางสังคม เชื่อว่า ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีวิวัฒนาการ คือ การเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ง่ายกว่าไปสู่สภาพที่ซับซ้อนกว่า จากโครงสร้างที่เรียบง่ายไปสู่โครงสร้างที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของบุคคล โดยเฉพาะในแง่ของมาตรฐาน ค่านิยม อีกทั้งพฤติกรรมของกลุ่มกับสมาชิกภายในกลุ่ม ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดความสัมพันธ์ของบุคคลต่อสังคมนั้น ขึ้นอยู่กับ เพศ อายุ และการแบ่งชั้นในแต่ละสังคมเป็นสำคัญ การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ไม่ได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงสาเหตุเดียวเท่านั้น แต่เกิดจากปัจจัยหลายประการ เป็นต้นว่า การศึกษา ค่านิยม ความเชื่อ อุดมคติ และการติดต่อกับต่างประเทศ สิ่งเหล่านี้อาจส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมได้ หากมีพลัง หรืออิทธิพลเพียงพอ ดังนั้น เมื่อมนุษย์จะมีชีวิตอยู่ในชุมชน หรือสังคมใดๆ ย่อมต้องมีความสัมพันธ์ กับสภาพแวดล้อม เพื่อว่าจะมีชีวิตอยู่รอด และมีลูกหลานสืบทอดต่อไป หนทางที่ทำให้มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานทางสังคมเพราะบรรทัดฐานทางสังคม คือ หนทาง หรือวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางสังคมมนุษย์

มนุษย์ผิดจากสัตว์อื่น เพราะรู้จักเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงสิ่งต่างๆ ให้มีความแปลกใหม่ และให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ในลักษณะของการวิวัฒนาการ เพื่อสร้างความเจริญให้แก่ชีวิตและสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกิดทั้งจากภายใน และภายนอกของตัวบุคคล เช่น เกิดจากปฏิกิริยาตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี หรือเกิดจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยม กัตศนคติ และพฤติกรรม ของสมาชิกในสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อระบบอื่นๆ ในสังคมตามไปด้วย ดังนั้น การที่มนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมมนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้อง และสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งมีอยู่ตลอดเวลา

2 ความเท่าเทียมกันของความเป็นมนุษย์

ทฤษฎีदारวินทางสังคมเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางสังคม ที่ต้องการเผยแพร่อุดมการณ์เกี่ยวกับความเท่าเทียมกันของความเป็นมนุษย์ เพราะฉะนั้น ทฤษฎีนี้จึงเน้นให้เห็นว่า หญิงชายควรมีสติทวิ เสรีภาพ และภราดรภาพเท่าเทียมกัน บุคคลไม่ว่าจะยากดีมีจน หรืออยู่ในชนชั้นใดของสังคมก็ตาม ย่อมมีความเสมอภาคกัน ทฤษฎีนี้ไม่นิยมการแบ่งชนชั้นในสังคม เพราะเชื่อว่า ชีวิตมนุษย์จะอยู่รอดได้นั้น การร่วมมือและความสัมพันธ์ของทุกชีวิตในสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่ง

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีदारวินทางสังคมเป็นทฤษฎีที่มีแก่นความคิดโดยเห็นว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีวิวัฒนาการเนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มนุษย์จึงต้องปรับตัว หรือยืดหยุ่นไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงนั้น เนื่องจากมนุษย์ทุกคนในสังคมมีความเท่าเทียมกันทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านความสามารถ สติปัญญา และพัฒนาการทางด้านต่างๆ ในฐานะที่ผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่นเดียวกับผู้ชาย

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ นางสาววาสนา บุญสม
- เกิด 6 มกราคม พ.ศ. 2506
- วุฒิการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จากคณะ
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา
2527
- ประสบการณ์และผลงาน รางวัลพระราชทานจากการประกวดคำประพันธ์
ประเภทต่างๆและการประกวดเรียงความ
วิทยาการสาธิตส์กวางบอท ของชมรมผู้นุรักษ์
ภาษาและวัฒนธรรมไทย
- สถานที่ทำงาน อาจารย์ประจำหมวดวิชาภาษาไทย โรงเรียนกรุงเทพ
คริสเตียนวิทยาลัย
- ทุนการศึกษา ทุนบัณฑิตวิทยาลัย , ทุนผู้ช่วยสอนวิชาภาษาไทย และทุน
วรรณสุนิณี

